

de gasvoorziening in west-vlaanderen

In West-Vlaanderen gebeurde de gasvoorziening oorspronkelijk door 'gasfabrieken'. Deze werden in de provincie opgericht door het privé initiatief, voornamelijk door de familie Desclée. Zij ontstonden eerst in enkele Westvlaamse steden, om op grond van concessie-akkoorden ook aanpalende steden en gemeenten van gas te voorzien. Stilaan werd hun taak van gasproducent overgenomen door chemische bedrijven: de 'gashouders' herinneren in hoofdzaak aan hun vroeger bestaan. Met de omschakeling werden ook concentratieverschijnselen merkbaar, van dezelfde aard als deze die zich voordeden en nog voordoen in de elektriciteitsvoorziening¹.

In 1955 werd in de sektor elektriciteit een Controlekomitee en een Beheerskomitee opgericht die onverpoosd hun aktie inzake rationalisatie, koördinatie en eenmaking van de exploitatiemethodes hebben voortgezet.

Een gelijklopend regime werd aangenomen door de gasindustrie; in de schoot van Figaz (Federatie van de Gasnijverheid) werd een sekte opgericht die volmachten heeft gelijkwaardig aan deze van het Beheerskomitee van de Elektriciteit.

De bevoegdheid van het Controlekomitee werd uitgebreid tot de gasindustrie; het is geworden het Controlekomitee van de Elektriciteit en van het Gas.

Productie

Inzake gasproductie beschikt West-Vlaanderen, na de overschakeling van gasfabrieken naar chemische bedrijven die gas als nevenprodukt voortbrengen, nog slechts over twee producenten: te Zeebrugge (Brugge) de n.v. Fours à Coke en te Zandvoorde (Oostende) de n.v. Union Chimique-Chemische bedrijven.

Volgens het jaarverslag Figaz 1964 was de toestand op 31-12-1964 voor deze cokesovenbedrijven de volgende:

Kenmerken van de Westvlaamse gasbedrijven

	Fours à coke (Zeebrugge)	Union Chimique - Chemische Bedrijven N.V. (Zandvoorde)
Ovenblokken in dienst	2	21
Verwarming	Rijk koolgas	Compound
Aantal ovens in dienst	60	71
Normale ovenlading T/24 uur	1.308	1.130

Onlangs, als gevolg op het steeds stijgend spitsverbruik in het toeristisch kustgebied, heeft de n.v. Distrigaz¹ te Zeebrugge langs het Prins Philippe-dok een zeer belangrijke dubbele auto-thermische crackinginstallatie opgericht met een capaciteit van 350.000 m³/dag. Het gas van deze installatie geproduceerd uit butaan van overzee aangevoerd wordt gemengd met gede-benzoleerd ovengas, geleverd door de cokesovenbedrijven van Zeebrugge¹.

Het is ook de n.v. Distrigaz die tussen de n.v. Fours à Coke (Zeebrugge) en de n.v. Union Chimique-Chemische bedrijven (Zandvoorde) een verbindingshoog-druk feeder heeft aangelegd waarop het station te Den Haan is aangekoppeld.

Deze paar lijnen zijn in zover betekenisvol, dat zij duidelijk aantonen hoe West-Vlaanderen voor zijn stijgend gasverbruik in eerste instantie aangewezen

¹ Cfr: West-Vlaanderen Werk, Nr 3, 1964: De Elektriciteitsvoorziening in West-Vlaanderen.

¹ Volgens Figaz (jaarverslag 1964) heeft de gascentrale te Zeebrugge op 31 december 1964 een capaciteit van produktie van 680.000 m³/dag en van opslagmiddelen van vloeibaar petroleumgas van 2.250 m³.

is op de aanvoer en stockering van vreemde gassen, fenomeen dat nog scherper zal toegespitst worden bij de geplande invoer van aardgas uit Nederland.

Verdeling

Het steeds hoger aangestipt concentratieverschijnsel werd bij de distributie in diverse etapes gerealiseerd.

Een eerste belangrijke stap gebeurde na 1950 toen de privévennootschappen, samen met de gemeenten die zij van gas voorzien, interkommunale verenigingen stichtten met het oog op de distributie binnen hun respektievelijk gebied van het gas dat hun voortaan via gespecialiseerde gastransportmaatschappijen toekwam.

In de twee jongste jaren werd een nieuwe stap gezet¹. De Belgische Maatschappij voor Gas- en Elektriciteitsbedrijf in West-Vlaanderen (B.M.G.E.) heeft de n.v. Gas- en Elektriciteit voor West-België (E.W.B.) opgeslorpt.

Zo staat B.M.G.E. in voor de gasbedeling in 80 gemeenten, waaronder 6 op grond van individuele concessies, 68 via Inelgas (Intercommunale elektriciteits- en gasmaatschappij voor de Vlaamse gemeenten-Roeselare) en 6 via Interleie (Intercommunale Maatschappij voor Energie van het Leieland-Kortrijk).

Sedert 1 januari 1964 heeft Interbrugse (Intercommunale Maatschappij voor Gas- en Elektriciteitsbedeling in de Brugse streek, n.v.), die voordien 15 gemeenten bediende, de intercommunale Imelwest opgeslorpt. Deze Intercommunale Maatschappij voor Elektriciteit en Gasbedeling in West-Vlaanderen (Knokke) omvatte vier gemeenten in haar sektor gasbedeling.

Het distributiegebied van Interbrugse omvat nu 19 gemeenten waaronder Bredene, dat vroeger bediend werd door het Oostends Stedelijk bedrijf voor gas- en elektriciteit- en waterbedeling. De zaakwaarnemer van Interbrugse is E.B.E.S. (Verenigde Energiebedrijven van het Scheldeland).

Het transport voor gas tussen de producenten en de netten der bedelingsorganismen geschiedt door de n.v. Distrigaz (Brussel) die in 1963 de vroegere Cie Régionale de Transport d'Energie heeft opgeslorpt.

1. Infrastrukturele werken

De concentratie van de gasvoortbrengst in het noorden van de provincie en te Tertre (Henegouwen) bracht het aanleggen mede van grotere transportleidingen naar bestaande en te bouwen gashouders, waarvan de reserve-inhoud de soms zeer scherpe

schommelingen in de gasafname met zekerheid moet kunnen opvangen.

Te Kortrijk werd een sferische gashouder¹ onder hoge druk (10 kg per m²), met een capaciteit van 62.000 m³ gas in dienst genomen; hij is van zeer grote betekenis voor de algemene gasvoeding binnen het gebied der interkommunales, beheerd door B.M.G.E.

De gashouders te Ieper, Wervik, Zonnebeke en Oudenburg werden met automatische gasverwarming uitgerust.

Te Diksmuide werd de gashouderreserve verhoogd met 1.000 m³; daartoe was het nodig een compressorstation op te richten bestaande uit 3 hogedrukreservoirs van 230 m³ elk op 4 kg/cm² druk.

Roeselare werd uitgerust met een hulpinstallatie, opgebouwd voor mengeling van butaan met lucht; zij is voorzien voor een produktie van 25.000 m³/dag.

Te Roeselare ook werd een kompressor van 4.000 m³/uur aangebracht ter verhoging van het debiet naar de Westkust.

Tussen Zeebrugge en Koksijde werd een hogedrukfeeder aangebracht.

In december 1962 heeft B.M.G.E. te Nieuwpoort een installatie voor continu-catalytische cracking met stoom in dienst genomen: de produktiekapaciteit bedraagt 60.000 m³/dag; de bedrijfszekerheid is gestegen.

Te Nieuwpoort voltooide B.M.G.E. de bouw van een gashouder van 25.000 m³ inhoud en werd er een kompressor van 4.000 m³/uur op 2,5 kg/cm² druk gebouwd; een tweede trap werd besteld om 4 kg/cm² druk te bereiken.

Voor Pasen 1965 werd te Koksijde een sferische gashouder van 62.000 m³ inhoud in gebruik genomen. De Westkust wordt aldus uitgerust met een sferische gashouder van hetzelfde formaat en bergvermogen als Kortrijk.

Tussen de chemische bedrijven te Zandvoorde (waar een nieuw verdeelstation werd gebouwd) en het Bedrijf voor Gas-, Elektriciteits- en Waterbedeling der stad Oostende werd een overeenkomst bereikt om de stedelijke sferische hogedrukreservoir van 18.000 m³ inhoud in het leveringsregime in te schakelen. Op deze wijze kan de levering van de Chemische Bedrijven van 750 m³/uur op 1.500 m³/uur gebracht worden.

In het Brugse werd op het terrein van het Waggelwater een hogedruk gasbergstation opgericht.

¹ In appendix 1 vindt de lezer de structuur van de gasbedeling, waarvan 102 gemeenten in West-Vlaanderen genieten.

¹ Deze sferische gashouder is gedragen door 75 heipalen van 15 à 17 m lang.

ENERGIEVOORZIENING WESTKUST

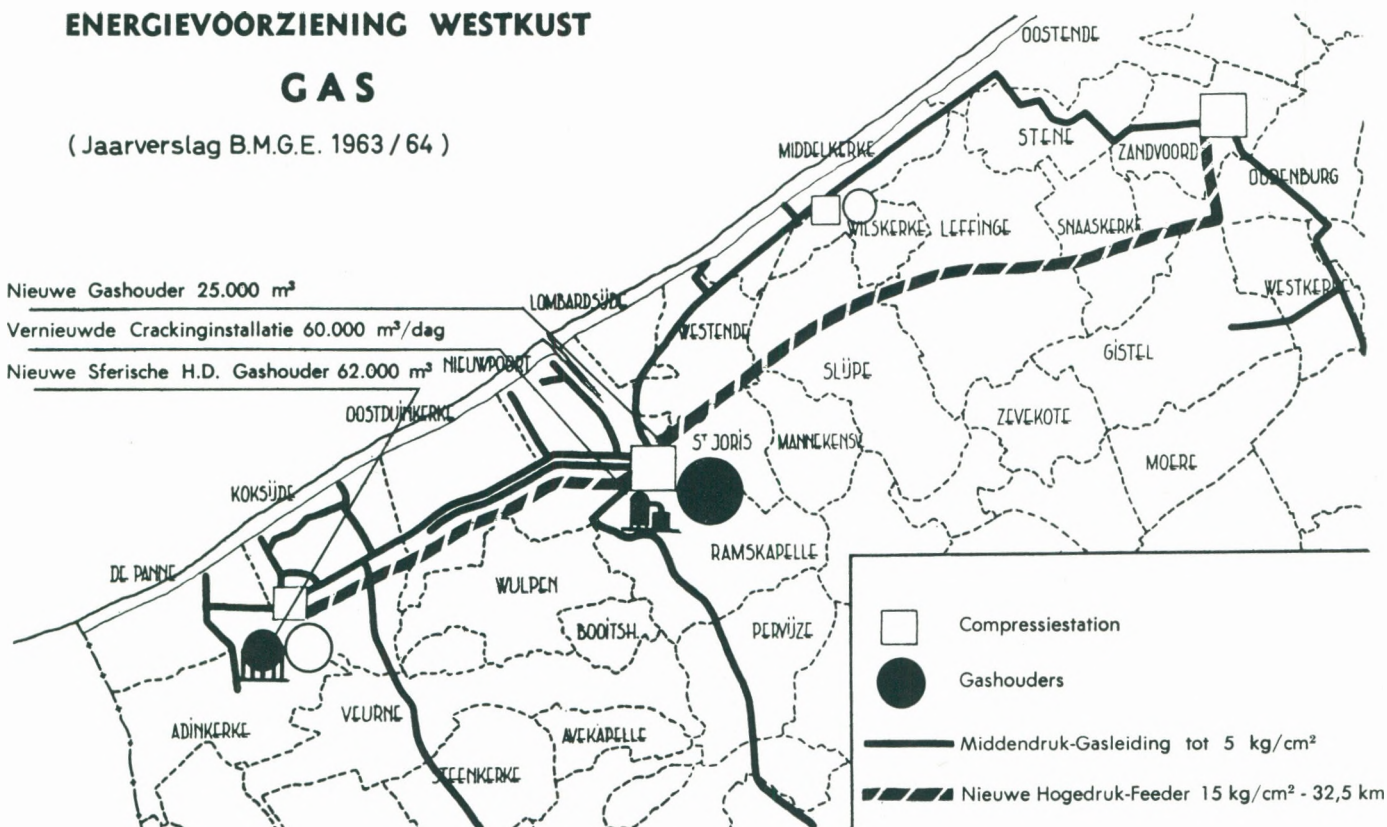
GAS

(Jaarverslag B.M.G.E. 1963 / 64)

Nieuwe Gashouder 25.000 m³

Vernieuwde Crackinginstallatie 60.000 m³/dag

Nieuwe Sferische H.D. Gashouder 62.000 m³

2. Verbruik

De voornoemde werken en veel andere investeringen uitgevoerd in de sectoren gasproductie, gastransport en gasbedeling, vinden hun oorsprong in de snelle ontwikkeling van het gasverbruik in West-Vlaanderen.

Uit de inlichtingen, ons welwillend medegedeeld door het Verbond der Gasnijverheid (Figaz), putten wij volgende gegevens over België en West-Vlaanderen voor de periode 1959-1963.

Wat West-Vlaanderen betreft is de stijging van de gasverkoop hoger dan het rijksgemiddelde, de openbare diensten uitgezonderd. Er is een opvallend parallelisme tussen West-Vlaanderen en België wat betreft de stijging van het huishoudelijk verbruik en van het commerciële en ambachtelijk gebruik; de stijging van de industriële consumptie is veel hoger in West-Vlaanderen (213 %) dan in het land (163 %).

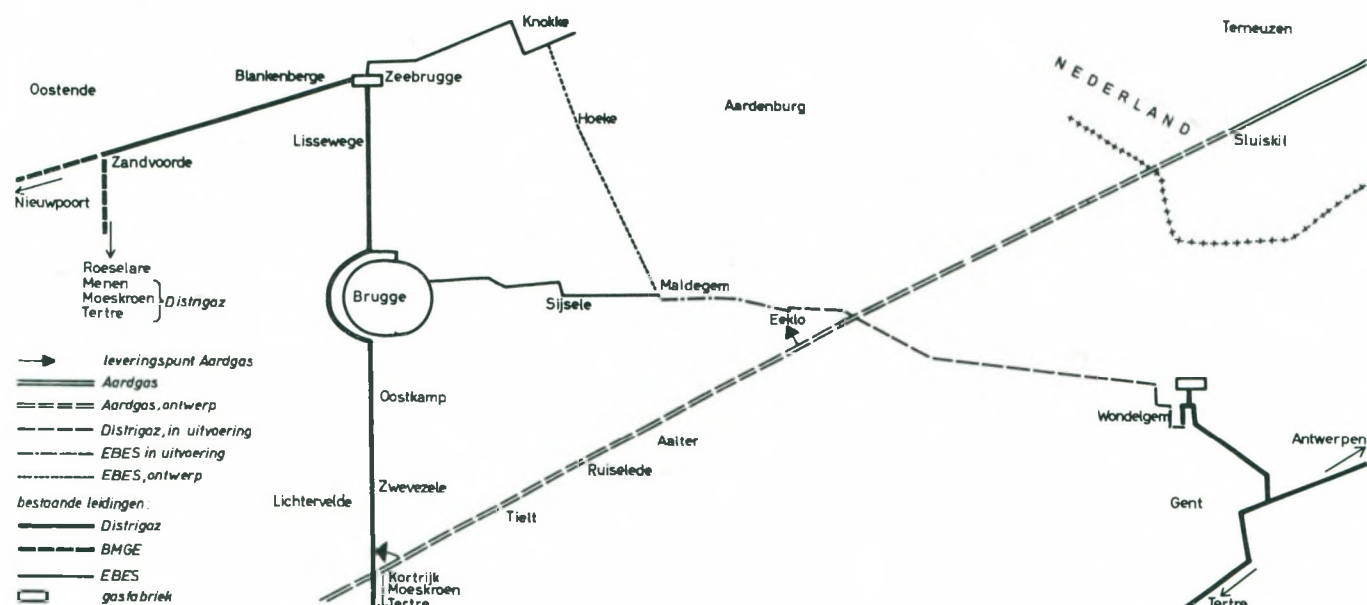
Gasverkoop in West-Vlaanderen en in België (in 1.000 m³)

	West-Vlaanderen		België	
	1959	1963	1959	1963
Huishoudel. verbruik	60.476	94.219	524.947	798.004
	100,—	155,80	100,—	152,02
Keramische en ambachtelijk gebruik	4.557	8.455	47.850	87.309
	100,—	185,54	100,—	182,43
Industrieel gebruik	5.770	12.330	339.096	553.288
	100,—	213,67	100,—	163,17
Openbare diensten	3.919	6.988	32.903	61.279
	100,—	178,31	100,—	186,24
Totaal verbruik	74.722	121.992	944.806	1.499.880 a
	100,—	163,26	100,—	158,75

a In 1964 : 1.594.474, hetzij een verdere stijging tegenover 1963 van 6,31 %.

AANVOER VAN NEDERLANDS AARDGAS VOOR WEST-VLAANDEREN (schema).

Bron : E.B.E.S.

De structuur van de gasverkoop vertoont echter aanzienlijke verschillen zoals blijkt uit de tabel betreffende het jaar 1963.

Spreiding van de gasverkoop in % (1963)

	West-Vlaanderen	België
Huishoudelijk gebruik	77,2	53,2
Kommercieel en ambachtelijk gebruik	6,9	5,8
Industrieel gebruik	10,2	36,9
Openbare diensten	5,7	4,1
Totaal	100,—	100,—

De gasverkoop voor industrieel gebruik is aanzienlijk minder vertegenwoordigd in West-Vlaanderen dan in België: 10,11 % tegenover 36,88 %. De gasverkoop

in West-Vlaanderen geschiedt à rato van 77,24 % voor huishoudelijk gebruik. Hierin heeft het toeristisch verbruik een aanzienlijk aandeel.

De zeer snelle stijging van het gasverbruik tussen 1959 en 1963 (met 63,26 %) kon enkel bijgehouden of liever voorbereid worden door intensieve investeringen, waarvan de gascentrale te Zeebrugge een exponent is.

Opvallend tenslotte is dat, in dit klimaat van onophoudende investeringen, maar ook van snel stijgend verbruik, de indexcijfers der gemiddelde gewogen gasverkoopprijzen voor huishoudelijke doeleinden (vol en verminderd tarief) ver beneden het indexcijfer der kleinhandelsprizen zijn gebleven.

Aardgas

Bemerkenswaardig is het feit dat in West-Vlaanderen, België en West-Europa het gebruik van gas zeer snel stijgt in een periode waarin West-Europa zich gereed

maakt op het aanwenden van de atoomenergie en op het gebruik van aardgas.

Het ontdekken in 1959 van aardgas te Slochteren in de meest noordelijke provincie van onze buurstaat Nederland heeft een buitengewoon verstrekkende betekenis.

Voor de Europese Economische Gemeenschap in haar geheel heeft de ontdekking en de uitbating een historische betekenis; het ziet er naar uit dat binnen een tiental jaar de E.E.G. uit eigen voorraad en uit invoer jaarlijks zou kunnen beschikken over een maximum van 70 miljard m³ gas, waarvan de verbrandings-energie gelijk staat met deze van 85.000.000 Ton kolen.

De vermoedelijke voorraad der gasbel te Slochteren, zeer voorzichtig geraamd op 1.100 miljard m³ is buitengewoon groot, veel groter dan deze van Lacq in Zuid-Frankrijk en van de Pôvallei in Italië.

Om reden van deze rijkdom zal een aanzienlijk deel van het ontdekte aardgas vrijkomen voor export naar het buitenland, in de eerste plaats naar de buurlanden zoals de Duitse Bondsrepubliek en België.

Het is lang niet onwaarschijnlijk dat van uit deze nieuwe aanbrenghang van energie een invloed zal uitgaan op de Europese produktie van gas en op de aanwending van kolen in de elektrische centrales en in de hoogovens.

Het overschakelen op aardgas zal echter grote investeringen vergen, maar de vooruitzichten zijn gunstig. Deskundige berekeningen wijzen op een sterke verhoging van de verkoop nl. een verdrievoudiging in volume en een verzesvoudiging in calorische.

De aanvoer wordt voorzien ten oosten en ten westen van Antwerpen onder de Schelde, over de dammen van het Deltaplan en de bruggen over de Oosterschelde en de Westerschelde (zie bijgevoegde figuur).

Volgens het jaarverslag 1964 van 'Interbrugse' wordt de feeder Brugge-Eeklo versterkt door een leiding ($\varnothing = 250$ mm.) van 8 km van Brugge tot Sijsele in parallel met de vroegere leiding van 150 mm.

Deze leiding is een onderdeel van een meer algemeen boucleringsplan dat met het oog op aardgas een nog grotere draagwijdte heeft.

De aardgasleiding doorkruist de Schelde te Doel op Belgisch grondgebied, doortrekt de provincie Zeeland van Noord-Oost naar Zuid-West, dwars het Kanaal Gent-Terneuzen te Sluiskil, dringt opnieuw België binnen via Assenede; zij zet verder haar weg voort naar het Zuid-Westen, gaat even ten zuiden van Eeklo voor-

bij en vervoegt de hoofdgasleiding Zeebrugge-Kortrijk te Zwevezele.

In 1965 wordt de verbinding Antwerpen-Brugge verwezenlijkt zodat Interbrugse verbonden wordt met de machtige produktiecentra van Antwerpen en Brabant. Het is ook via Eeklo dat het aardgas van Slochteren Interbrugse zal bereiken.

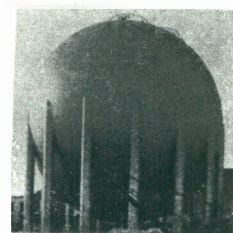
Met het oog op de aanvoer naar België en de distributie alhier van het Nederlands aardgas, heeft het Belgisch parlement aangedrongen op participatie van het Rijk in de gasvoorziening, zoveel te meer daar het Nederlands aardgas, door België ook naar Frankrijk zal aangevoerd worden.

De wetgever heeft dan ook de Staat gemachtigd aandelen te onderschrijven van de n.v. Distrigaz, die ter dezer gelegenheid de n.v. Savgaz opsloopt.

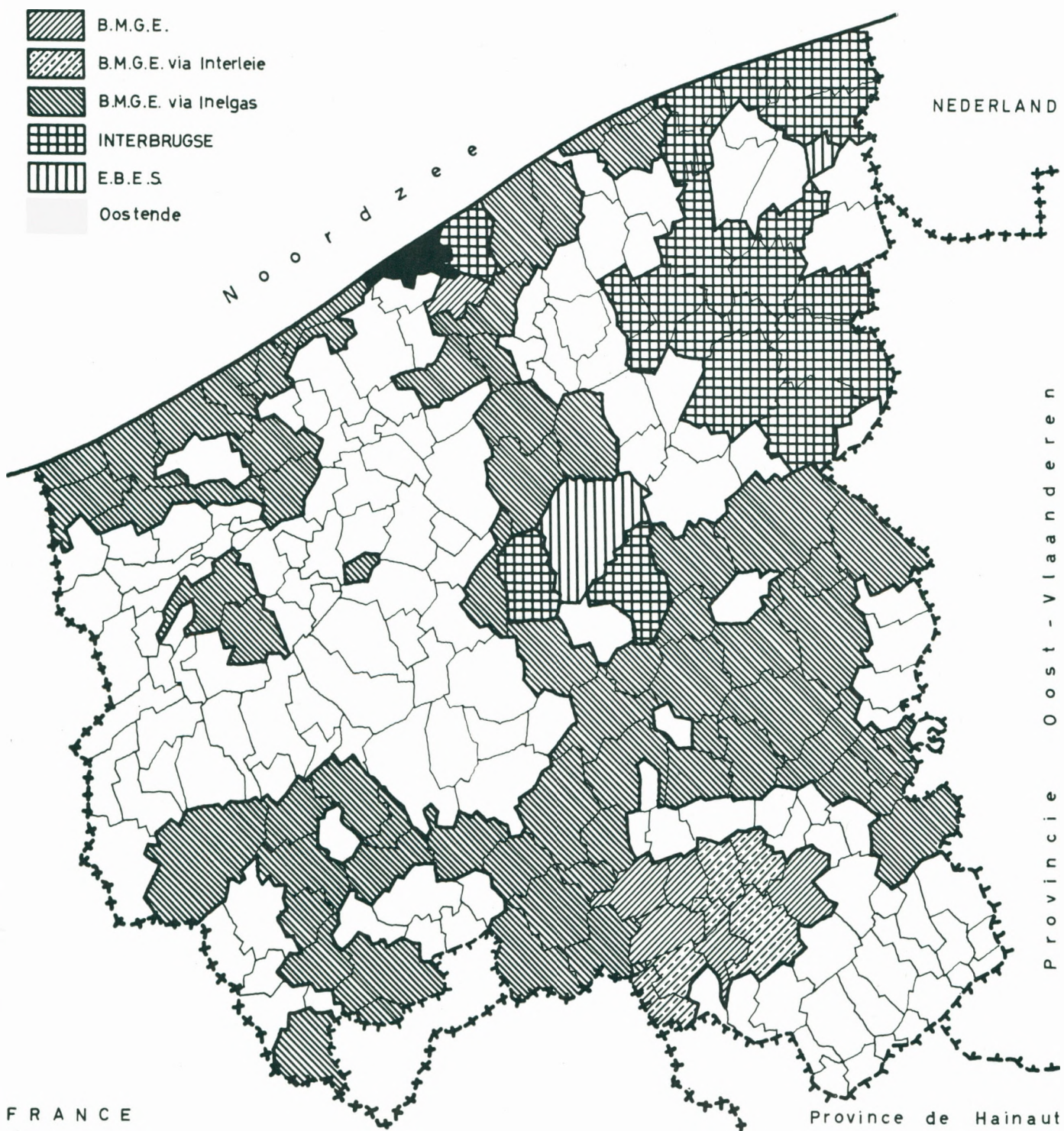
In de uitgebreide n.v. Distrigaz ontvangt de Staat 18.000 maatschappelijke aandelen als vergoeding voor zijn inbreng bij de vennootschap voor de exclusieve concessie voor het transport van het Nederlands aardgas in België.

Daarenboven onderschrijft de Staat 72.750 maatschappelijke aandelen tegen de prijs van 7.500 fr. per effect, waarde die resulteert uit een schatting door onafhankelijke deskundigen van de inbreng van n.v. Distrigaz. Van de door de Staat aangeworven aandelen kan bij koninklijk besluit maximum een derde afgestaan worden aan de Nationale Investeringsmaatschappij, onder met haar overeen te komen voorwaarden.

Zo wordt met één slag het orgaan opgericht dat onder rechtstreeks medebeheer van de Staat, het bestaande gastransportnet, mits technische aanpassing, zal inschakelen in de aanvoer, distributie en doorvoer van Nederlands aardgas.

STRUKTUUR VAN DE GASBEDELING IN WEST-VLAANDEREN

APPENDIX 1 : STRUKTUUR VAN DE DISTRIBUTIE IN WEST-VLAANDEREN

Eind 1963 zijn 102 Westvlaamse gemeenten, op 244, zij 41,8 % voorzien van een gasdistributienet.

De structuur van de bedeling is als volgt :

De stad Oostende heeft een eigen distributiebedrijf dat een onderdeel vormt van het stedelijk bedrijf voor gas-, elektriciteits- en waterbedeling. Tot 1963 bediende dit organisme ook de kustgemeente Bredene.

De Intercommunale Maatschappij voor Gas- en Elektriciteitsbedeling in de Brugse streek (verkort 'Interbrugse') voorziet in de gasbedeling in de volgende 19 gemeenten : Bredene (overgenomen van Oostende), Brugge, Lissewege, Westkapelle, Koolkerke, Beernem, Oedelem, Damme, Sijsele, Assebroek, Oostkamp, St.-Andries, St.-Kruis, St.-Michiels, Varsenare, Heist, Knokke, Kortemark, Lichtervelde. De laatstgenoemde vier gemeenten waaronder twee kustgemeenten behoorden vroeger tot 'Imelwest', sedert 1 januari 1964 opgeslorpt door 'Interbrugse'.

Het bedrijf E.B.E.S. (Verenigde energiebedrijven van het Scheldeland) voorziet in de gasbedeling van Torhout en Hoeke.

De Belgische Maatschappij voor Gas- en Elektriciteitsbedrijf in West-Vlaanderen (B.M.G.E.) te Brugge verzekert de gasbedeling in de volgende 80 gemeenten :

Rechtstreeks : aan Zandvoorde (Oostende), Gullegem, Harelbeke, Marke, Moorsele, Wevelgem.

Via 'Interleie' (Intercommunale Maatschappij voor Energie van het Leieland) aan Bissegem, Heule, Kortrijk, Kuurne, Lauwe, Rekkem.

Via 'Inelgas' (Intercommunale elektriciteits- en gasmaatschappij voor de Vlaamse gewesten) aan de kustgemeenten : De Panne, Koksijde, Oostduinkerke, Nieuwpoort, Lombardsijde, Westende, Middelkerke, Klemskerke, Vlissegem, Wenduine, Blankenberge ; Adinkerke, Veurne, Ramskapelle, Pervijze, Alveringem, Lo ; Wilskerke, Oudenburg, Gistel, Westkerke, Eernegem, Ichtegem ; Uitkerke, Aatrijke ; Diksmuide, Handzame ; Dadizele, Moorslede, Ledegem, Hooglede, Roeselare (Beveren), Rumbeke, Izegem (Emelgem), Ingelmunster, Ardooie ; Oostrozebeke, Wielsbeke, St.-Baafs-Vijve, Wakken, Koolskamp, Zwevezele, Meulebeke, Pittem, Wingene, Schuiferskapelle, Ruiselede, Tielt ; Waregem, St.-Eloois-Vijve, Menen ; Geluwe, Bese-

lare, Wervik, Zonnebeke, Wijtschate, Mesen, Nieuwkerke, Kimmel, Dikkebus, St.-Jan, Ieper, Vlamertinge, Poperinge, Elverdinge, Boezinge.

APPENDIX 2 : GASVERBRUIK IN WEST-VLAANDEREN

Stad Oostende :

Bedrijf voor gas-, elektriciteit- en waterbedeling :

Gasverslag	Index
1960 : 7.084.961 m3	100,-
1961 : 7.308.185 »	103,15
1962 : 7.655.140 »	108,05
1963 : 7.883.507 »	111,27
1964 : 7.762.553 »	109,56

Gasverkoop door Interbrugse

De hoeveelheden hebben betrekking op de huidige structuur na opslorping van Imelwest en inbreng van Bredene :

1960 : 22.411.077 m3	100,-
1961 : 24.824.019 »	110,76
1962 : 30.521.478 »	136,11
1963 : 33.702.131 »	150,38
1964 : 37.159.537 »	165,81

Gasverbruikscijfers in de gemeenten waar de bedeling geschiedt door B.M.G.E.

via 'Inelgas' (68 gemeenten) :

1960 : 33.873.713 m3	100,-
1961 : 36.882.414 »	108,88
1962 : 42.908.307 »	126,67
1963 : 50.752.162 »	149,83
1964 : 56.017.551 »	165,37

via 'Interleie' (6 gemeenten) :

1960 : 8.730.066 m3	100,-
1961 : 9.845.498 »	112,79
1962 : 12.159.892 »	139,28
1963 : 13.904.156 »	159,27
1964 : 15.091.968 »	174,02

Gasverbruik in zes gemeenten, buiten interkommunaal verband bediend door B.M.G.E. :

1963 : 3.986.178 m3
1964 : 4.886.670 »

Gaslevering door E.B.E.S. aan de gemeenten Hoeke en Torhout

1960 : 722.000 m3
1961 : 846.000 »
1962 : 936.000 »
1963 : 1.062.000 »
1964 : 1.144.000 »

* Intercommunale Maatschappij voor Elektriciteits- en Gasbedeling in West-Vlaanderen (Knokke).